

Proměny čínského impéria

Aneb kdo chvíli stál, ten stojí
opodál

Skvělá minulost Číny

Čína – stát s téměř třítisíciletou historickou kontinuitou, v určitých obdobích pravděpodobně nejvyspělejší na Zemi. Samotné stáří zmíněného státního útvaru, které je "odhadováno" na 4000 let. Čína se tak díky tomuto faktu řadí mezi nejstarší státy na zemi.

V průběhu staletí sice Čína doznala několika drobných územních změn, čínský "politický" (státní) systém však zůstal po staletí téměř nedotčen (alespoň v porovnání s Evropou). Co ale platí o státní stabilitě, nemusí platit o stavu hospodářství.

V ranné fázi svých dějin prožívalo čínské hospodářství období mimořádného rozkvětu (-2000 až +1100).

Během staletí se v zemi rozvinul na svou dobu poměrně **vyspělý státní aparát**, podobající se v mnoha ohledech dnešní státní byrokracii (v dobrém i ve zlém) a zároveň s tím byl zaveden promyšlený zkouškový a vzdělávací systém

Převažovali v Číně ekonomicky "zdatní" císaři nad těmi "neschopnými", dokázala celá země využít obrovského potenciálu, který se jí naskýtal v podobě rozvinuté dopravní a obchodní sítě, obrovského trhu, vyspělé organizace a poměrně bohaté surovinové základny.

Vynálezy: papír (v dnešní podobě), porcelán, kompas, střelný prach, knihtisk (1000 let před Guttenbergem), hedvábí, železný pluh, zdymadlo a kormidlo.

Paul Kennedy ve své knize "Vzestup a pád velkých mocností" potvrzuje časnější technologickou zralost Číňanů a dochází k závěru: *"Ze všech civilizací předmoderní doby nejevila se žádná tak pokroková ani tolik nevynikala nad ostatní jako civilizace čínská. Značný počet obyvatel Číny - 100 až 150 milionu - ve srovnání s 50 až 55 miliony Evropanu v patnáctém století, její pozoruhodná kultura, mimořádně úrodné a zavlažované čínské nížiny, protkané vynikajícím systémem kanálů, hierarchická a vzdělanými konfuciánskými byrokraty řízená správa, to vše vtisklo čínské společnosti soudnost a kultivovanost, budilo závist zahraničních návštěvníků.,,*

Státy jako Japonsko, Korea a Vietnam byly součástí čínské kulturní a politické sféry vlivu.

Kdo tam nepatří, je v očích Číňanů barbar. A od barbarů se nemáme co učit. Tisíce let s tím Čína vystačila!

Vrchol moci v 15. a 16. století

Vrchol moci v 15. a 16. století

Největší rozmach v době dynastie Tchang (618-907) – Čína je světu otevřenou, kosmopolitní zemí.

Peking měl na 2 mil obyvatel a působili zde na 100 000 zahraničních obchodníků.

Vynález střelného prachu, knihtisku, papíru, nového způsobu zavlažování, vysokých pecí na výrobu železa a magnetického kompasu přispěl ke zvětšení technologického náskoku nad Západem i Araby.

Marco Polo (asi 1254-1324) pravděpodobně navštívil císařský dvůr – jeho zprávy byly pro tehdejší Evropany nedůvěryhodné.

Čína byla největší námořní mocností tehdejšího světa. 1405 - císař Cu-te z dynastie Ming, vyplula do Indického oceánu flotila, jakou svět neviděl – 250 obřích lodí.

Admirál Ceng-Che – pět výprav v Indickém oceánu a kolem afrického pobřeží – získat uznání tamních panovníků čínské nadřazenosti – podmínka obchodních kontaktů s Čínou. Pouze obchod, ne přímá kolonizace – usazování vlastních osadníků – kolonistů.

1525 – obrat Číny – zničení lodí, zákaz kontaktů se světem. Různé interpretace důvodů – nebezpečí Mongolů na Severu. **Místo lodí se staví zeď a Čína se uzavírá světu -** divné bylo, že se to podařilo císaři prosadit – absurdní v Evropě.

Od 12. století (které je označováno za zlatý věk Číny) však začalo hospodářství země pomalu upadat a v 17. , rozhodně však v 18. století se tato stagnace změnila v hluboké zaostávání za okolním světem. Čína se pomalu stávala obětí vlastního zkostnatělého byrokratického systému a paradoxně jí tak "dusilo" to, čemu částečně vděčila za svůj ranný rozkvět.

Vyspělý systém organizace se proměnil v systém postižený korupcí a promyšlený zkouškový systém se změnil v něco, co připomínalo "továrnu" na vzdělance bez uplatnění.

V polovině 19. století je tato říše zcela nepochybně v úpadku, povstání, vnitřní nepokoje a pronikání cizinců.

Příčiny úpadku

Velkou brzdou rozvoje čínského hospodářství se v průběhu věků stal nakonec i vlastní "duchovní systém" založený z převážné části na strnulém konfuciánství, které se nedokázalo přizpůsobit nové době. **Po staletí bylo v Číně za zdroj bohatství země považováno zemědělství a stranou tak zůstával obchod**, který v ostatních částech světa prožíval významného rozmachu (Portugalsko, Španělsko, Anglie, Arabové).

Dlouhou dobu také v Číně převažovalo učení konfuciánů o tom, že zisk je "neřest" a ten, kdo se ho snaží dosáhnout nemá morální kvality. V Evropě sice podobné učení o "špatnosti" zisku také po určitou dobu panovalo, kriminalizaci zisku však po krátké době definitivně odsoudili tehdejší významní filozofové a ekonomové (Tomáš Akvinský, John Locke, David Hume a Adam Smith).

V Číně se ve skutečnosti nikdy nic takového nestalo. Prakticky v žádné době zde ani neexistoval ideologický systém, který by podporoval individuální ekonomický rozvoj člověka, jako tomu bylo v Evropě či Spojených státech o několik století později.

Vše bylo podřízené morálce a blahu státu.

Známou čínskou originalitou byla **i uzavřenost této země.** Čína byla po celá staletí soběstačnou zemí a prakticky se vůbec nezajímala o svět kolem ní. Pro čínské císaře byla "říší středu", za jejímž horizontem se nacházely pouze samí barbaři.

Několik císařů sice dalo podnět k průzkumným plavbám k africkým břehům, vzápětí však ti samí císaři veškeré námořní plavby zakázali – paradoxní není nápad, ale schopnost zákaz prosadit.

O to větším překvapením byly pro Číňany vyspělé a vyzbrojené válečné francouzské a britské čluny, které se v 17. a 18. století na březích "říše středu" objevily.

U některých čínských císařů budilo toto setkání mimořádné znepokojení.

"Barbaři" zvenčí "porážející" pomocí několika lodních děl říši středu totiž začali podkopávat samotnou císařskou autoritu.

Mandžuská dynastie

Nomádští **Mandžuové pocházeli z území na severovýchodě Číny – po převzetí moci v roce 1644 si zemi nepodrobili bojem.**

Po smrti posledního císaře dynastie Ming nastoupili na trůn jako dynastie Čching se souhlasem čínských generálů. Přijali konfuciánství a dbali na separaci svého rodu od Číňanů.

Uzavřeli říši před vnějškem – obava z možného spojení opozice s cizí mocností.

Vzorem konfuciánského státu – hierarchicky a paternalisticky organizovaná společnost. Podřízený musí respektovat nadřízeného, ale má nárok na respekt a ochranu.

Nadřízený prosazuje svoji vůli především příkladem a cnotným životem – vzájemný závazek – **určité styčné plochy s evropským feudalismem.**

Tak jak se dostal do krize strnulý evropský feudalismus, dostala se tam i strnulá čínská společnost vystavená tlakům jak zevnitř, tak zvenčí.

Zemi ovládala byrokracie, která s císařem komunikovala složitým systémem rituálů.

1853 – říše čelí mohutnému povstání proti dynastii Čching – Společnost božích ctitelů – utopický program, zrušení soukromého vlastnictví a rozdělení půdy. (povstání Tchaj-pchingů 1851-1864)

1864 – povstání potlačeno. Během povstání zahynulo na 14 mil lidí a zničena byla velká část střední Číny.

Kontakty s Evropou

V průběhu 16 a 17. století Čína ztrácí svůj civilizační náskok nad Evropou – ještě k ní ale přetrvává respekt a strach z její případné expanze.

V 18. století se obraz Číny v očích Evropanů mění – zaostalá, nekulturní a barbarská země.

Cesta lorda George Macartneyho v roce 1793 do Číny – Anglie doufá v navázání diplomatických kontaktů – Čína by agrární, soběstačná a izolovaná země. Čína navázání kontaktů odmítla, nicméně pro obchod otevřela kromě Kantonu i další čtyři přístavy.

Macartney ve své zprávě zdůraznil extrémní rozdíl mezi bohatstvím císaře a chudobou venkova. Závěr: Čína je stará a zaostalá, která měla štěstí, že si toho 150 let nikdo nevšiml a že měla schopné byrokraty.

Koncem 18. století začali Angličané dovážet do Číny opium (tehdy běžná droga v oblasti) pěstované v Indii a vytlačili Nizozemce a Portugalce.

Z prodeje opia se v Kantonu hradily dodávky čaje odesílané do Londýna v kvetoucím trojúhelníkovitém obchodě mezi Indií, Čínou a Británií.

Odliv stříbra z Číny + negativní společenské důsledky (kouření je méně návykové než moderní formy)

Zákaz dovozu roku 1800 a konzumu roku 1813 (hromadně porušován).

1834 – konec monopolu Východindické společnosti – noví obchodníci hledají příležitost.

Dovoz anglického opia pokračoval dále. Snahy v Číně obchod roku 1836 znovu legalizovat.

Opiové války

Britský superintendant vyslaný z Londýna odmítl s obchodníky, aby jednání probíhalo přímo s čchingskými úřady na základě diplomatické rovnosti.

Z jeho strany to byl výsměch nominálnímu tributárnímu systému – britský požadavek rovnosti pro Čchinské úřady neakceptovatelný! Císařský komisař Lin nařídil zničit zásoby opia ve skaldech!

Po takto okamželem opatření doslo k **1. opiove valce (1840 az 1842).**

Angličané přitom nesledovali pouze zájem vydobyt náhradu za znicenou drogu a uddet si tak nadale pozitivni obchodni bilanci. **Chtěli si konečně vynutit nastoleni diplomatických vztahu s Cinou na úrovni rovnocenných statu. –hlavní cíl!**

Pro anglické válečné námořnictvo to byla hračka. Protože v Kantonu a na jižním pobřeží narazilo na odpor, zasahlo na východním pobřeží a **dobylo Nankin.**

V takzvané nerovné smlouvě z Na-tingu se Čína musela zavázat k odstoupení Hongkongu ve prospěch Anglie a k otevření pěti smluvních přístavů obchodnímu styku se Západem.

2. opiove valce (1856 – 1858 s VB a Francií) ztratili Číňané koncem roku 1857 Kanton.

1858 - Tchien-t'inu uzavřena tiencinská smlouva. V mírové smlouvě Čína se v ni zavázala:

1. navázání diplomatických styků, 2. povolení činnosti křesťanských misionářů, 3. povolení pobytu cizinců s platnými dokumenty, 4. otevření šesti dalších přístavů pro obchod a likvidace většiny cel, 5. nenazývání Evropanů barbarů v oficiální diplomatické korespondenci a dokumentech a 6. povolení obchodu s opiem za stávajících podmínek (daň a prodej pouze čínských obchodníkům v přístavu)

1859 - 1860 třetí opiová válka. 1860 **pekingská smlouva** - otevření Číny - zřízena stálá evropská velvyslanectví, Čína se otevírá cizím obchodníkům, křesťanským misím.

Ruská expanze

Od počátku 18. století začali Rusové pronikat do velmi řídké a místními kmeny obydlených oblastí u řeky Amur.

Nominálně tato území patřila jako **Vnější Mandžusko mandžuské Čchingské říši**, která ale nad nimi faktickou kontrolu nevykonávala.

Poté, co byl ruský vliv v těchto územích již silný, se Ruská říše rozhodla je anektovat - oslabení Číny po opiových válkách.

1858 si vynutilo **Ajgunskou smlouvu** (Ajgun, Aj-chuej, Aihui, Chej-chej) o rusko čínské hranici v Mandžusku. Ruskému carství připojena celá Amurská oblast a roku 1860 připojen celý Usurijský kraj.

Smlouva zejména měnila hranice obou států, stanovené do té doby Něrčinskou smlouvou ve prospěch Ruské říše – jednostranně výhodná pro Rusko – sporné, zda ji dnešní Čína uznává.

Pekingská smlouva z roku 1860 ruské územní zisky na základě Ajgunské smlouvy dále rozšířila.

Ruská říše získala Ajgunskou smlouvou území na levém břehu řeky Amur, území vymezené severně řekou Amur, západně řekou Ussuri a východně a jižně Japonským mořem bylo postaveno pod společnou mandžusko-ruskou správu.

Omezení pro vzájemný obchod u hranice byla zrušena. Čína ztratila cirká 1 000 000 000 km² svého původního území.

Velké povstání Tchaj-pchingů 1851-1864

Povstání vytvořilo příznivé podmínky pro pronikání cizích mocností – oslabilo moc centrálních úřadu. **Císařova neschopnost podrobit si roku 1842 britské barbary otřásla prestiží dynastie**, a to i přesto, že opiová válka se odehrála jen asi na půltuctu bojišťích na pobřeží.

V letech 1846-1848 se navíc mezi rychle přibývajícími masami čínského obyvatelstva rozmohl hlad a řádily povodně. Není divu, že v roce 1850 nakonec propuklo velké povstání.

Hnutí Tchaj-pchingů – zakladatel Chung Siou-čchüan - vlastní verze starozákonního protestantského křesťanství. Kazatel morálního života zasvěceném pravému Bohu – Společnost uctívání Boha. Tchajpchingové se stavěli proti všem obvyklým zlům - hazardu, opiu, tabáku, modloslužebnictví, cizoložství, prostituci, podvazování nohou

Jeho konvertité sdíleli víru, že jim Bůh přikázal zničit mandžuskou vládu a ustavit nový řád, založený na bratrství a sesterství mezi Božími dětmi. Vedení se ujalo šest aktivistů, kteří mezi sebou uzavřeli přísežné bratrství a v jejichž středu byl Chung jen prvním mezi rovnými.

Hlavní vojenský vůdce byl negramotný uhlíř jménem Jang, který měl tolik důvtipu, že přijímal Boží navštívení, a mluvil Jeho hlasem tak obratně, že Chung sám zastával úžasem beze slov.

Několik dalších vůdce byli literáti nižšího stupně. Žádný nebyl pouhý rolník. Svůj politicko-vojenský systém převzali ze starého kanonického spisu Čouské obřady. **Jejich hnutí bylo vysoce motivované, vysoce organizované, a zprvu asketicky puritánské, takže dokonce oddělovalo muže od žen.**

Rozpory mezi povstalci, vraždy atd., jako u každé revoluce – potoky krve.

Povstání zasáhlo většinu Číny, rebelové ohrožovali i Peking. Po mnohaletých válkách byli rebelové poraženi čchingskou armádou za pomoci Spojeného království a Francie. Války způsobily masivní ztráty na lidských životech, jež se odhadují na 20–30 milionů, a ohromné škody na majetku, což by z konfliktu dělalo třetí nejkrvavější, po první a druhé světové válce.

Expanze dalších mocností

1894 - 1895 čínsko-japonská válka. Japonci obsadili Port Arthur (Lü-šun), Dairen (Ta-lien, Dal'nyj), Wej-chaj-wej, Šan-tung a Soul. 1895 **mír v Šimonoseki** – ztráta Formosy (Tchaj-wanu) a Pescadorských ostrovů (Pchen-chu lie-tao).

1897 - Německo obsadilo Čching-tao (Qingdao na poloostrově Šan-tung), roku 1898 pak získává pronájem Tiao-čou (Kiaučou) na 99 let.

Rusko získává pronájem části Liaotungského poloostrova – Talien (Dairen, Dalian, Dal'nyj) a Port Arthur (Lü-šun, Lüshun, dnes dvojmostí Lü-ta)

VB získává pronájem Wej-chaj-weje (Weihai)

Francie získává Kuang-čou-wan (Zhanjiang)

Proti pronikání cizinců do Číny se formuje lidový odpor.

1898 - 1901 boxerské (ichetchuanské) povstání (Pěst spravedlnosti a míru – I-che-tchuan).

Původně vypuklo na západě Číny. Roku 1900 nabylo podoby všelidového povstání. Zakončeno v srpnu vstupem německých vojsk do Pekingu. Ne příliš vysoké ztráty – **maximálně několik desítek tisíc lidí!**

Září 1901 **závěrečný (Boxerský) protokol** – Čína formálně nezávislá, ale fakticky se stává kolonií. Ztráta prestiže čchinské dynastie – zatím ji nemá kdo nahradit.

Politika otevřených dveří (Hayova doktrína).

Expanze mocností do Číny

Otevírání Číny?

Léta 1842-1943 (nebo 1842-1949) (smluvní století) se dají pokládat za ucelené období charakterizované:

1. rostoucí otevřeností Číny vůči kontaktům s cizinou,
2. cizími vojenskými vpády, od okrajových útok britských a francouzských sil až po dvě japonské invaze (1894-1895, 1931-1937-1945),
3. obchodním a náboženským pronikáním Západu zahájeným v Kantonu jít ve třicátých letech 19. století a neustále se rozšiřujícím nejméně do třicátých let 20. století,
4. dvojím čínským znovu vzchopením, nejprve za Kuomintangu, a podruhé za komunistů.

V první etapě, zhruba do sedmdesátých let 19. století, převládal britský „imperialismus volného obchodu“.

Po zavedení smluvního systému pod vojenským tlakem v letech 1840-1842, 1858 a 1860 podporovala Británie oslabený čchingský režim za jeho restaurace v šedesátých letech i později.

Druhá etapa, zhruba od sedmdesátých let 19. století do roku 1905, byla charakterizována imperialistickým soupeřením průmyslových mocností v Číně, během něhož obsazovaly Rusko, Francie, Německo, Japonsko i Británie části čchingského území. Krátké britsko-čchingské kondominium na čínském pobřeží vystřídalo anglo-japonské spojení z roku 1902. Evropská imperialistická rivalita v Africe a Asii pak vyvrcholila v jejich úsilí o vzájemné zničení v první světové válce.

Třetí etapa - trvala od začátku 20. století do třicátých a čtyřicátých let – snahy o čínskou reformu a modernizaci! **Vrchol kulturní výměny mezi Západem a Čínou.**

Čtvrtá etapa – v 50. letech 20. století – konfrontace mezi Západem a komunistickou Čínou.

Čínské pokusy o reformu I.

V desetiletích následujících po čchingské restauraci z šedesátých let se vůdčí osobnosti z řad Mandžů i Číňanů snažily o osvojení západních nástrojů a institucí.

Toto hnutí, popisované Albertem Feuerwerkerem, Kwang-Ching Liuem a dalšími, bylo založené na přitažlivé, ale zavádějící doktríně, vyjádřené heslem: „Čínské učení jako základ, západní učení pro praktické účely“ - jako kdyby snad bylo motto využít západní zbraně, parníky, vědu a techniku pro zachování konfuciánských hodnot.

Pod klasickým, a tedy bezpečně čínským heslem „sebe posilování“ začali vůdcové Číny přebírat západní zbraně a stroje,

Marnost šálení polovičaté westernizace omezující se na prostředky, ale nikoli už na hodnoty, byla ve skutečnosti zřejmá mnohým konzervativním učencům, kteří proto zvolili alternativní řešení a stavěli se šmahem proti všemu západnímu.

Vůdci sebe posilování byli vítězové nad Tchaj-pchingy, literáti-úředníci jako Ceng Kuo-fan a jeho mladší pobočník Li Chung-čang (1823-1901), který založil v Šanghaji moderní zbrojovku.

Již v roce 1864 vysvětloval Li ve svém podání Peking, že nadvláda cizinců je postavena na převaze jejich zbraní, že je beznadějně pokoušet se je vypudit, a že čínská společnost tudíž stojí před největší krizí od svého sjednocení za Prvního císaře roku 221 př. n. l.

Li dospěl k závěru, že v zájmu sebe posílení se Čína musí učit používat západní stroje, což předpokládalo také vyškolení čínské obsluhy.

Čínské pokusy o reformu II.

Pro většinu Číňanů byli cizí misionáři jen ideologickým ramenem cizí agrese. Konflikt, započatý v 17. a oživený v 19. století, probíhal na mnoha rovinách: politické, intelektuální a společenské.

Po ztroskotání jinak spektakulárních snah jezuitu v Číně v 17. století kvůli tzv. sporu o čínské rity, který postavil papeže v Římě proti císaři v Pekingu, bylo křesťanství roku 1724 zakázáno. Tento zákaz byl zrušen až roku 1846 na naléhání Francouzů.

Čínská společnost byla odrazem praxe ideologie konfucianismu – silně hierarchizovaná a autoritářská společnost. Autokracie nemůže být vymyšlena lépe!!!

Postavení jedince ve společnosti bylo vymezeno proslulými „třemi vztahy“ konfuciánských filosofů. Konkrétně to byla lojalita poddaného vládci (ministra panovníku), synovská poslušnost syna vůči otci (dětí vůči rodičům) a věrnost ženy muži (nikoliv ovšem mužova věrnost ženě).

Pro západního člověka se smyslem pro rovnost je na těchto vazbách nejvíce zarážející skutečnost, že dvě ze tří upravují vztahy uvnitř rodiny a že všechny jsou vztahem mezi podřízeným a nadřízeným.

Řád v tradiční rodině velmi účinným způsobem připravoval čínského člověka k zařazení do společnosti, uspořádané podle obdobného modelu, včetně hierarchie úřednických postů ve státní správě. Německý sociolog Max Weber charakterizoval Čínu jako „stát rodinného typu“.

Dávno, na úsvitu dějin, Číňané opustili zásadu primogenitury, která určuje, že všechen otcův majetek dědí nejstarší syn, zatímco mladší synové musejí jít hledat štěstí jinde – **žádný tlak na expanzi.**

Čínské pokusy o reformu III.

Proticizinečtí literáti nicméně protestovali proti výuce západních předmětů. Uchylovali se přitom k pochybnému zdůvodnění, že „západní vědy si vypůjčily své kořeny od staré čínské matematiky... jejich metoda byla vynalezena v Číně a Západ si ji pouze osvojil“.

Podobné postoje brzdily také rané snahy o industrializaci. Konzervativci se obávali, že doly, železnice a telegrafní dráty naruší harmonii mezi člověkem a přírodou (feng-šuej) a způsobí nejrůznější problémy - budou rušit císařské předky, povedou ke sročením nezvládnutelných dav horníků, připraví o práci lodníky a vozky, pohltí státní příjmy a povedou k závislosti na cizích strojích a technicích.

Čínská industrializace na konci 19. století tak skončila celkovým fiaskem, i když se mnohé projekty s úřední podporou jevily zprvu nadějně.

Císařovna vdova Cch'-si naopak nechala konzervativce, aby inovátory zablokovali v patové situaci, v níž mohla sama držet jazýček na vahách.

V zemi bujila příšerná korupce, velmi silná v armádě, která většina fondů pro nákup moderní výzbroje rozkradla. Žalostné výsledky sebe posilování se projevíly během japonsko-čínské války v letech 1894-1895.

1911 – revoluce v Číně – republika – 20. století – boj mezi liberálním-nacionalismem a marxismem (v čínském hávu). Starý konfuciánský svět v něm byl definitivně zničen!

Nacionalistický směr

Nacionalistický směr – provést v Číně reformy „evropským“ způsobem směrem k industrializaci, modernizaci a demokratizaci.

Kchang Jou-wej (1858 - 1923) iniciátorem hnutí sto dní reforem (11.6. - 22.9.1898)

Ling Čchi-čchao (1873 – 1929) - žák Kchang Jou-weje, významná postava reformního hnutí a čínské žurnalistiky

Hnutí spojeno také se jménem císaře Kuang-sü – podpora reforem – vydal 40 ediktů k modernizaci Čínského státu.

Reformy zastaveny vojenským státním (palácovým) převratem císařovny vdovy Cch'-si.

Císař Kuang-sü uvězněn, šest zadržovaných reformátorů popraveno. Císařovna vdova Cch'-si – 1875 - 1908 faktická vládkyně Číny, bránila jakýmkoliv snahám po změnách.

Vrchol nacionalistických změn

Sunjatsen (12.11.1866 – 12.3.1925) – usiloval o svržení mandžuské dynastie. Jeho stoupenci se později sdružili v Kuomintangu (národní strana).

Stál v čele revoluce roku 1911 – konec císařství, Čína je republikou.

3 principy: nacionalismus (národní svébytnost) – osvobození z mandžuského panství, demokracie – zrušení císařství, blaho lidu (existenční jistoty pro všechny) – přerozdělení půdy.

Čínské pokusy o reformu II

Září 1905 v Tokiu založil doktor Sunjatsen **Čínskou revoluční ligu** (strana Tchung-meng-chuej).

V letech 1910-1920 se příznivci čínských reforem konečně dočkali. 12. října 1912 ohlásil abdikaci šestiletý a zároveň poslední čínský císař Pchu-i a do čela země se postavil se svou vládou proreformně laděný Sunjatsen, který se později stal spoluzakladatelem Komunistické strany Číny.

1911 - 1912 **sinchajská (mladočínská) revoluce** - 1.1.1912 v Nankinu **vyhlášena Čínská republika. Sunjatsen přijímá funkci dočasného prezidenta**

13.2.1912 **abdikuje** kvůli hrozbě vojenského konfliktu s generálem Jüan Š -kchajem (1859 - 1916)

25.8.12 **založena Kuomintang** (Národní strana)

1912 přinutil k abdikaci mandžuskou dynastii Čching (12.2. abdikoval poslední čínský císař šestiletý Pchu -i)

1912 – 1916 **diktatura Jüan Š kchaje**, 1916 - 1925 **období vlády severních militaristů** – generál Li Jüan-chung, Jen Si-šan, Feng Jü-siang – „Křesťanský generál“ červen 1917 bylo vyhlášeno obnovení moci dynastie Čching a vytvoření nové vlády.

Na počátku 1. světové války v Evropě vyhlásila Čína neutralitu. Oficiálně vstoupila Čína do války až v srpnu 1917.

Zúčastnila se jí nepřímými válečnými operacemi, ale i tím, že vyslala do Evropy dělníky, kteří především v Rusku a ve Francii nahradili chybějící pracovní síly ve zbrojním průmyslu, při opravách železnic, silnic...

5.5.1921 **Sunjatsen prezidentem Čínské republiky**

Čína po první světové válce

Červenec 1921 založena Komunistická strana Číny – modernizace Číny v duchu marxisticko-leninských principů.

V Číně zápasilo o moc víc generálů.

Generál **Čankajšek**, který po smrti Sunjatsena převzal vedení národní strany Kuomintangu (KMT), **ustavil vládu v lednu 1928 v Nankingu - za Čankajška hlavní město Číny.**

R. 1931 obsadili Japonci Mandžusko a vytvořili stát Mandžukuo v čele s posledním císařem dynastie Čching Pchu Im. Japonci šikovně využili rozporů v Číně. R.

1931 vytvořili komunisté v provincii Ťiang-si vládu jako protipól Čankajškovy moci. R. 1934 začal Čankajšek velkou ofenzívu proti svým bývalým spojencům. Komunisté se Velkým pochodem do října 1935 stáhli do severního Šen-si. R.

Duben 1937 dohoda Kuomintangu a komunistů o jednotné protijaponské frontě. Čankajšek vyzívá národ k odporu proti Japoncům.

Červenec 1937 zahájení japonského útoku proti Číně (válka do srpna 1945).

Čína v mezinárodní politice po první světové válce

Čína na konferenci v Paříži - Mírové konference v Paříži, zahájené 18. ledna 1919, se Čína - stejně jako Československo - zúčastnila ve druhé skupině tzv. „*válčících mocností s omezenými zájmy*“.

Z agendy pařížské konference se Číny týkala zvláště otázka čínského území vynuceně pronajatého Německu, které v roce 1914 svévolně obsadilo Japonsko, především poloostrova Šantung. O Šantungu se začalo jednat 21. ledna 1919.

Po krátkém jednání potvrdily velmoci právo na Šantung Japonsku jako „*výraz vděčnosti za pomoc ve válce proti Německu*“. Čínská delegace se tomuto rozhodnutí přizpůsobila a jako jediná ze zúčastněných delegací svůj podpis pod mírovou smlouvu, uzavřenou ve Versailles 28. června 1919, nepřipojila.

Čína a konference ve Washingtonu.

12. listopadu 1921 se sešla konference ve Washingtonu a trvala do 6. února 1922. Kromě USA a Číny se jí zúčastnily: Velká Británie, Francie, Itálie, Japonsko, Belgie, Holandsko a Portugalsko. Čína žádala:

- (i) záruku územní celistvosti a politické nezávislosti,
- (ii) slib, že mocnosti nebudou mezi sebou uzavírat smlouvy na úkor Číny,
- (iii) neutralitu v případné budoucí světové válce,
- (iv) zrušení všech opatření omezujících její politickou, správní a soudní svrchovanost a
- (v) odstranění konzulární jurisdikce a zrušení cizích koncesí.

Řešení těchto požadavků bylo však odsunuto na neurčito s tím, že bylo rozhodnuto sestavit komise, které je posoudí. Konkrétní výsledky se však do roku 1925 neprojevíly.

Nástup čínských komunistů

Nacionalistická varianta čínské modernizace měla silného konkurenta – komunistickou variantu modernizace. Zárodky kolem aktivistů Májového hnutí – socialisté - události z května 1919 přinesly změnu v myšlení čínských intelektuálů, kteří se radikalizovali.

Před rokem 1919 byla největším vzorem západní demokracie, smlouva s Versailles však byla vnímána jako podvod a liberální demokracie se v očích intelektuálů zprofanovala. **Cesta pozvolného vývoje v Číně ztrácí podporu – revoluce řešení?**

Na čínské levici začali intelektuálové studovat marxismus a leninismus. V květnovém hnutí jsou zárodky růstu obou radikálních stran, Komunistické strany a Nacionalistů ([Kuomintang](#)), filozofického konfliktu mezi nimi a následné občanské války. Do bolševického převratu v Rusku – velký vliv anarchistů odmítajících autority! Čínští anarchističtí autoři s oblibou citovali Kropotkinův výrok, že modlou moderní doby se stal stát.

Profesor Li Ta-čao, jenž v březnu 1920 založil na Pekingské univerzitě kroužek pro studium marxismu – počátky komunistické strany.

1921 – zakládající sjezd komunistické strany. Na založení Komunistické strany Číny mají největší zásluhu Čchen Tu-siou a Kominternu, která se snažila do dění ve straně zasahovat.

Sunjatsen (nacionalista) se v roce 1922 rozhodl učít se od Sovětského Ruska, a jeho nástupce Ťiang Ťie-š' (**Čankajšek**) se **naopak v roce 1927 rozhodl od této země odtrhnout.**

V září 1922 zahájil reorganizaci Kuomintangu podle sovětských zásad. Sun usiloval o sovětskou pomoc a akceptoval ji, komunismus rozhodně nenahradil v jeho představách jeho vlastní Tři lidové principy - nacionalismus, demokracii a lidový blahobyt - jakožto program pro čínskou revoluci,

Zatím co se kuomintangská vláda snažila posílit svou vojenskou pozici proti Japonsku, KS Číny bojovala na venkově o přežití – 1927 – 60 000 členů.

Mao Ce Tung

Kuomintangsko-komunistická dohoda tak byla od samého počátku prekérní záležitost, kterou udržovala pohromadě jen vzájemná užitečnost obou skupin, společný nepřítel v podobě imperialismu, a dokud ještě žil, také Sunjatsen, který převažoval nad různými více protikomunisticky naladěnými elementy v Kuomintangu.

Změny u komunistů

Po roce 1927, kdy byl vyloučen Čchen Tu-siou za to, že strana pod jeho vedením téměř ztroskotala, se do čela čínských komunistů dostávali postupně mladí muži, dosazení Kominternou z Moskvy. Vliv Moskvy na nějaký čas posílil návrat známých „osmadvaceti bolševiků“, kteří se ujali vedení strany začátkem roku 1931.

Mao Ce Tung – revoluce musí najít oporu v rolnictvu! Domácí vůdce.

Rolníci, píše, jsou utlačováni 1) těžkým pachtovným ve výši poloviny i více úrody, 2) vysokými úroky mezi 36 až 84 procenty ročně, 3) těžkými místními daněmi, 4) vykořisťováním námezdní práce v zemědělství a 5) spoluprací statkářů s militaristy a zkorumpovanými úředníky při všemožném vykořisťování rolnictva.

Mao během 30. let následoval linii vytyčenou Moskvou a marně se pokoušel nechat se nést na „vzednutí“, k němuž nikdy nedošlo.

Zjistil, že rolníky je možno mobilizovat a že se mohou dokonce zmocnit měst, ale nemohou bojovat s kuomintangskou armádou. Došlo mu proto, že KS Číny může přežít a sílit jen při vytvoření vlastních ozbrojených sil na územní základně, která poskytne muže a zásoby potravin pro boj.

Nepoštvat proti sobě středního rolníka – rozpor s bolševiky dosazenými z Moskvy. V roce 1931 se plodem těchto jeho snah stala „Ťiangsiská sovětská republika“, jíž stanul Mao Ce-tung v čele.

Koncem roku 1934 se KS Číny vydala na Dlouhý pochod (z Jihu na Sever Číny) (mapa č. 21), který zahájilo možná na sto tisíc lidí, ale následujícího roku dokončilo jen nějakých čtyři až osm tisíc.

Dlouhý pochod

Smyslem a účelem Dlouhého pochodu bylo najít novou územní základnu na periferii kuomintangské moci, podobně jako se kdysi Mandžouvé pohybovali na periferii říše Ming.

Celou trasu urazili jen vůdci a velmi malá část jejich vojska.

Před odchodem z Ťiang-si byl Mao degradován frakcí osmadvaceti bolševiků, vycvičených v Moskvě, a jejich německým vojenským poradcem, vyslaným Kominternou. V hierarchii vojenského velení ho předstihl ohebný Čou En-laj.

Po cestě na západ a severozápad získal **Mao počátkem roku 1935 zpět své vedení v KS Číny**, a nikdy ho pak již nepustil z rukou. Jeho někdejší nadřízený Čou En-laj se od té doby stal jeho hlavním stoupencem.

Veteráni dlouhého pochodu – aristokracie revoluce! Vytlačování kádrů dosazených ze SSSR!

Tajemství Čouova konečného úspěchu spočívalo v tom, že měl dost rozumu, aby si uvědomil, že doktrinářský přístup Moskvy je v Číně k ničemu a že on sám nemá dost tvůrčího potenciálu, aby politiku KS Číny přizpůsobil čínským poměrům.

Dokázal se jako někdejší Matv nadřízený stát na zásadní konferenci v Cun-i začátkem roku 1935, kde Mao započal své postupné podmanění si KS Číny v průběhu Dlouhého pochodu, jeho podřízeným.

Komunisté dorazili koncem roku 1935 do provincie Šen-si na severozápadě, měli komunisté za zády už jenom poušť na západě a Žlutou řeku na severu a na východě.

Absence silnic pro motorová vozidla z ní činila obranyschopnou oblast, ale měla nedostatek obyvatelstva a zdroje potravin a další kuomintangská kampaň by jí byla dost možná zlikvidovala, kdyby nebylo japonské invaze roku 1937.

Válka s Japonskem

Jednotná fronta všech Číňanů proti Japoncům se v létě 1935 stala linií Moskvy, usilující o porážku fašismu v Evropě a Japonska na Východě. Mao se nicméně stavěl za jednotnou frontu v Číně proti Japonsku, avšak bez Čankajška.

V zásadě šlo o to, že národní revoluce za záchranu Číny před Japonskem měla teď přednost před sociální revolucí na venkově, ale Mao se nehodlal jen tak vzdát druhého ve prospěch prvního.

Když se KMT a komunisté konečně v dubnu 1937 dohodli na spojení v rámci jednotné fronty, začal mít Mao návrh nad zbylými představiteli osmadvaceti bolševiků v KS Číny.

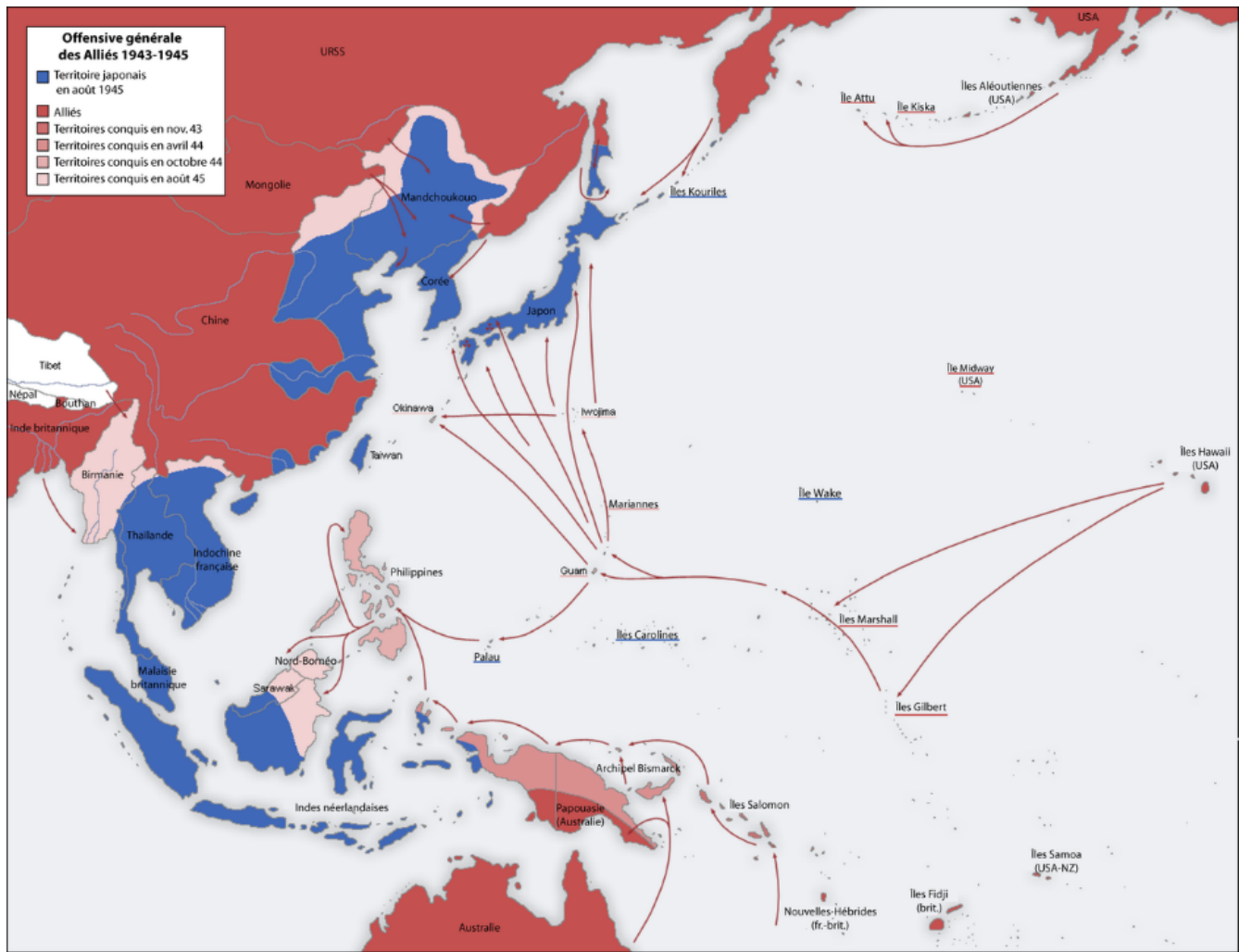
Jak kuomintangská vláda v Čchung-čchingu, tak i KS Číny v Jen-anu přitom vedly válku na dvou frontách, jednak proti Japonsku, jednak proti sobě navzájem.

Válka proti Japonsku, která vypukla u Pekingu 7. července 1937, vedla v srpnu a září k vyhlášení dohody o jednotné frontě mezi KS Číny a KMT.

KS Číny souhlasila, že zastaví svůj ozbrojený revoluční boj za přeměnu čínské společnosti a vzdá se násilné konfiskace statkářské půdy, načež bude její Rudá armáda zařazena pod jednotné velení ústřední vlády.

KMT pak zase ze své strany povolil KS Číny, aby si zřídila styčné úřady v několika městech, vydávala svůj deník Nová Čína v Čchung-čchingu a byla zastoupena v kuomintangských poradních orgánech.

Japanská expanze do Číny 1937-1945

ČLR

Po japonské kapitulaci 2. září 1945 se v Číně opět rozpoutala občanská válka. Bojem proti Japoncům a zaváděním pozemkové reformy v obsazených oblastech získali komunisté - mezi nimiž měl od Velkého pochodu vedoucí postavení Mao Ce-tung - velké sympatie, a to hlavně na venkově.

Do podzimu 1949 se jim podařilo vyhnat národní vládu na Tchaj-wan a **1. října 1949 vyhlásili Čínskou lidovou republiku – v čele předseda vlády Čou En-laj.**

Proces permanentní mobilizace společnosti - kampaně - za odstranění kontrarevolucionářů, proti Americe na pomoc Koreji a kampaň proti třem a pěti zlům - posloužily k vytvoření stále se rozšiřující sítě, jejímž prostřednictvím bylo možno zasáhnout všechny obyvatele žijící ve městech.

Strana měla v roce 1947 2,7 milionu členů, kdežto v roce 1953 už 6,1 milionu. Na rozdíl od Sovětského svazu byly armáda a bezpečnostní složky udržovány pod kontrolou strany.

1950 byly na základě zákona o pozemkové reformě zrušeny velkostatky a do r. 1957 se půda nanovo rozdělila. Veřejné procesy, masová obvinění a popravy vytvořily atmosféru teroru, a i když se odhady liší, je jasné, že bylo vyraženo několik milionů lidí.

R. 1958 byly vytvořeny lidové komuny – kolektivní hospodaření na půdě. SSSR vzor, zavedeno plánované hospodářství – pětiletky, budování nové elity z vyzdvihnutých zemědělských kádrů.

Družstvo zemědělských výrobců vyššího typu bylo obvykle součástí vesnice.

V letech 1958-1978 byly tyto jednotky nazývány „výrobními družstvy“ a tvořily nejnižší vrstvu třípatrové struktury: výrobní družstva vytvářela brigády a ty pak v roce 1958 vytvořily komuny. Lidová Čína vybudovala na venkově aparát, o jakém se kuomintangské vládě nikdy ani nesnilo.

Industrializace

Během dvaceti let (1958-1978) se 75 až 80 procent lidí, kteří obývali čínský venkov, ocitlo v tak těsném svazku s novým státem, jako by s ním byli spojeni pupeční šňůrou.

Hlavním příběhem maoistické éry je to, jak komunistická strana dokázala zajistit dodávky obilí, aby mohla **nakrmit rostoucí města a financovat průmyslovou expanzi.**

Stát reguloval ceny obilí a diktoval rolníkům, co a v jakém množství mají pěstovat. Rolníci odevzdali sklizeň a dostali od státu přiděl, co je dostatečná míra, rozhodoval stát. Nízké výkupní ceny. **Bezohledné drancování venkova!**

1950 – smlouva o přátelství a spolupráci se SSSR na 30 let. 1950 – 1953 – Čína se aktivně účastní války v Koreji na straně KLRD.

Stalinský model industrializace, zdůrazňující především těžký průmysl na úkor zemědělství, se pro Čínu vzhledem k převaze venkova v ekonomice vůbec nehodil.

KS Číny přijala sovětský model rychlé industrializace

V roce 1949 vedení Komise pro národní zdroje spolu s dvěma sty tisíci zaměstnanci zůstalo na pevnině. Chtěli vybudovat státem kontrolovanou ekonomiku podle sovětského vzoru a odmítali americkou variantu smíšeného státního a soukromého rozvoje.

Velký skok

V roce 1950 měla Čína čtyřikrát více obyvatel než Sovětský svaz ve dvacátých letech, kdežto životní úroveň tu byla jen poloviční.

Přes všeobecnou kolektivizaci se zemědělská výroba nijak výrazně nezvýšila. V letech 1952-1957 vzrostl počet obyvatel na venkově asi o 9 procent a populace ve městech vzrostla asi o 30 procent, ale dodávky obilí, získané vládou, se téměř nezlepšily

Velký skok – Mao-Ce-Tung - 1958 se měl v rámci tzv. velkého skoku vybudovat průmysl a zvýšit výroba – krach, roztržka se SSSR - a odchod sovětských poradců r. 1960 vedl ke zhoršení vztahů se SSSR.

Kampaňovitý charakter - v roce 1958 se dostavil výsledek v podobě obrovského pracovního nasazení po čtyřadvacet hodin denně. Tvář země se proměnila novými silnicemi, továrnami, městy, příkopy, přehradami, jezery, zalesněním a obděláváním půdy, k němuž bylo zmobilizováno 650 milionů Číňanů v celonárodním vzepětí bezpříkladné intenzity a rozměrů.

Kampaň odstartovaná v červenci 1958, - výroba oceli „podomácku“, v malých pecích, bez speciálního školení a zařízení. Koncem července bylo hlášeno zbudování 30 000 až 50 000 tavicích pecí, v srpnu jich bylo už 190 000, koncem září 700 000 a v říjnu celý milion.

Tohoto „boje o ocel“ se účastnilo na 100 milionů lidí.

V letech 1958-1960 zemřelo v důsledku politiky Komunistické strany Číny hladem a podvýživou 20 až 30 milionů lidí. Na začátku šedesátých let bylo zapotřebí několik let provádět rozumnější ekonomickou politiku, aby se země dostala na životní úroveň roku 1957.

Sovětsko-čínské nepřátelství

Po 20. sjezdu KSSS 1956 Mao-Ce-tung nesouhlasí s kritikou Stalina a jeho kultu osobnosti. Přestože vztahy mezi Stalinem a Maem nebyly idylické. Moskva výhrady přehlíží a roku 1957 podepisuje novou obchodní dohodu.

1958 – experiment Velkého skoku v Číně, ekonomická katastrofa, nejméně 30 mil mrtvých v hladomoru (1959 – 1960) Začíná sovětsko-čínská roztržka, jak ideologické tak materiální kořeny.

Chruščov odmítá předat Číně JZ, kompenzace – dohoda o pomoci při výstavbě 125 podniků v Číně. Mao se přesto snaží narušit začínající sovětsko-americké porozumění eskalací konfliktu kolem Thaj-wanu. 1959 – Chruščov kritizuje velký skok – začátek otevřeného konfliktu.

1960 – Sborník v Číně „At' žije leninismus“ – otevřená kritika sovětské politiky. Reakce Moskvy – Mao je dobrodruh a odvolání technické pomoci – počátek otevřeného schizmatu a nepřátelství.

V červenci 1963 se vyhrotil ideologický konflikt se Sovětským svazem, kterému Čína vyčítala (hlavně pro jeho politiku mírové koexistence) sociální imperialismus a odstoupení od socialistických principů. V Číně se 16. října 1964 uskutečnil výbuch první atomové bomby, 17. června 1967 pokus s vodíkovou bombou.

1963 – Čína na pozadí role SSSR v jejím konfliktu s Indií zmiňuje nerovnoprávné smlouvy s carským Ruskem (aigunská 1858, pekingská 1860 a petrohradská 1881) a problematizuje vlastnictví území o 1,5 mil km²

1964 – Čína vstupuje mezi jaderné velmoci.

Sovětsko-čínská válka

V únoru 1965 přiletěl do Pekingu sovětský premiér Kosygin, oteplení nenastalo. Současně s tím se začaly postupně ochlazovat i čínské vztahy s dalšími socialistickými zeměmi – zejména Kubou a KLR.

Ne příliš přátelsky se vyvíjely i vztahy se severním Vietnamem.

Druhá polovina 60. let - tzv. „kulturní revoluce“ v Číně. Tvrdý kurs proti SSSR.

1967 sovětské velvyslanectví v Pekingu bylo obleženo protestujícími.

Premiér Čou En-lai „*pohraniční válka se Sovětským svazem začne dříve než válka s USA.*“ Koncem roku 1967 a začátkem následujícího roku se gros střetů odehrávalo na sporném území příhraniční řeky Ussuri.

1969 - Čína deklaruje tezi, že SSSR je pro ni větším nepřítelem než USA. Čína začala vypovídat některé dvoustranné smlouvy – např. zakázala přelety sovětských odborníků přes své území. Současně s tím se vyhrotily příhraniční boje.

Nejenže oba státy balancovaly na pokraji války, ale v některých případech lze situaci skutečně jako válku posoudit.

Nejprudší boje vypukly začátkem března 1969 o ostrov Damanskij. Další těžké boje na Amuru vypukly v létě. 13. srpna pak provedli Číňané otevřený výpad do Semipalatinska. Vojenské neúspěchy Číny.

Americko – čínské sblížení

Řešit spor mezi SSSR a Čínou diplomatickou cestou bylo velmi komplikované, ne-li téměř nemožné.

Nakonec došlo ke schůzce Kosygina s Čou En-lajem při tradiční příležitosti - ideální možnost se naskytl na pohřbu vietnamského komunistického vůdce Ho Či Mina 11.9. 1969. Zdroje konfliktu zůstaly.

Prostor pro sblížení USA a Číny, které vyvrcholilo roku 1972 návštěvou Nixona v Peking.

1969 – boje mezi SSSR a Čínou na řece Ussuri. Mao Ce Tung reaguje snahou o sblížení s USA (obklopen nepřáteli – SSSR, Japonsko, Indie)

Mao o USA uvádí „*Spojené státy a SSSR se liší. Nový americký prezident Richard Nixon je dlouholetý pravičák, vůdce tamních antikomunistů. Rád jednám s pravičáky. Říkají to, co si opravdu myslí – ne jako levičáci, kteří říkají jedno a myslí si druhé.*“ (Gaddis 2005: 135)

Léto 1969 – SSSR sonduje reakci USA v případě, že by zaútočil na Čínské jaderné zařízení. Nixon – USA to nemohou dovolit – mají zájem na udržení jiného komunistického státu.

Jak USA, tak Čína chtějí vycouvat z Vietnamu. Od roku 1971 probíhají tajná sovětsko-čínská jednání.

1972 – americko-čínské sblížení, oficiální návštěva Nixona v Číně.

1973 – sovětsko-čínské nepřátelství pokračovalo – Brežněv - „Čínští vedoucí představitelé se nechtějí zřici svých pokusů otrávit mezinárodní ovzduší a zvyšovat mezinárodní napětí. Nadále vznášejí absurdní územní nároky vůči Sovětskému svazu, které samozřejmě kategoricky odmítáme. Tvrdošíjně opakují otřepané výmysly antikomunistické propagandy o „sovětské hrozbě“, mluví o „hrozbě ze severu“, odmítají všechny rozumné návrhy na urovnání a na uzavření smlouvy o neútočení a nadále udržují svůj lid v uměle podněcovaném horečném ovzduší válečných příprav.“

Tlak na SSSR aby byl v Evropě rozumnější – revize snahy SSSR pomocí uvolnění dostat USA z Evropy. 31

1. 1. 1979 – navázání diplomatických styků mezi USA a ČLR.

Velká kulturní revoluce

Ke sblížení s USA dochází přesto, že zuří „velká kulturní revoluce“ – od 1966 – Mao Ce Tung. Hlavní vlna – 1966-1969, později dozvuky.

Čínský tisk přiznává, že v údobí 1966-1976 100 milionů občanů bylo postiženo, poškozeno či víc než poškozeno.

Aspoň 10 procent městské mládeže odtransportovali do vzdálených provincií na zejména zemědělské práce. A mnohé miliony jich tam dosud uvízly.

Oficiálním záměrem kulturní revoluce bylo „vymýcení kapitalismu“ uvnitř Komunistické strany Číny, které měl provést lid podle myšlenky „masové demokracie“.

Kampaň byla zaměřena proti čtyřem přežitkům – starému myšlení, kultuře, obyčejům a návykům; kromě toho proti tehdejším politickým špičkám – Liou Šao-čchiovi a Teng Siao-pchingovi a proti „buržoazii a revisionismu“ uvnitř strany

Skutečnou příčinou kampaně však byla postupná ztráta vlivu Mao Ce-tunga na chod státu a jeho postupné vytlačování do ústraní novou generací čínských komunistů.

Zejména mladí intelektuálové vyvinuli používání nepřímých metod podobenství, narážek a historických příkladů k rozdmýchávání a udržování kritiky chyb Velkého skoku a Maovy taktiky mobilizace mas.

V květnu 1984 - Ústředním výbor: 4,2 milionu lidí bylo zatčeno a vyšetřováno, 1,7 milionu lidí zemřelo nepřírozenou smrtí, 135 000 lidí bylo označeno za kontrarevolucionáře a popraveno, 237 000 lidí bylo zabito, 7,03 milionu lidí bylo zraněno nebo zmrzačeno při ozbrojených útocích a 71 200 rodin bylo rozbito.

Statistiky sestavené ze zdrojů na úrovni krajů uvádějí, že v průběhu revoluce zemřelo 7,73 milionu lidí nepřírozenou smrtí.

Změny po smrti Mao Ce Tunga

Září 1976 umírá Mao Ce-tung - nástup Chua Kuo-fenga. Pátý národní lidový sjezd ho v únoru 1978 potvrdil ve funkcích a jmenoval Teng Siao-pchinga jeho nástupcem. Nové vedení zatklou skupinu nazvanou "banda čtyř", seskupenou kolem Maovy vdovy Ťiang Čching.

Teng Siao-pching – program modernizace země.

Hospodářské reformy pod taktovkou Tenga začaly nejprve rehabilitací (a někdy i posmrtnou) nespravedlivě odsouzených osob za dob Kulturní revoluce. Rehabilitováno bylo neuvěřitelné množství osob v řádech několika desítek miliónů.

Následně se viceprezident Teng vydal na okružní cestu po Spojených státech, aby světu demonstroval politické a hospodářské změny v Číně. Během krátké doby se do USA vydalo studovat na 10 000 vědců a do Číny začali masivně směřovat první američtí turisté.

Po turistech následovali první investoři, kteří přicházeli do Číny za levnou pracovní silou a výměnou za tuto možnost do země přinášeli moderní technologie. V Číně začaly vznikat první moderní průmyslové zóny se speciálním daňovým režimem pro zahraniční společnosti.

V oficiálních dokumentech se poprvé **v roce 1978 Čína přihlásila k tržním principům**, které se stanou základem nového hospodářského uspořádání země s názvem socialistická tržní ekonomika. Vše bude ovšem podřízeno veřejnému vlastnictví pod patronací Komunistické strany.

Některé body restrukturalizace čínského hospodářství obsahovaly tyto (do té doby téměř neuvěřitelné) pasáže:

- mechanismus fungování státem vlastněných podniků bude dále transformován tak, aby to odpovídalo požadavkům tržní ekonomiky

- v zemi bude vytvořen otevřený a jednotný tržní systém, který spojí trhy měst a venkova a vytvoří podmínky pro reciproční propojení čínského a zahraničních trhů, přičemž bude prosazována optimalizace rozmístění investic

Smíření se SSSR

Po smrti Mao Ce Tunga – pokračovalo nepřátelství k SSSR – problémy: pobyt sovětských vojsk v Mongolsku a na sovětsko-čínské hranici, podpora SSSR v záležitosti vietnamské vojenské intervence vůči Kambodži a účast sovětských vojsk ve válce v Afghánistánu

1979 – Čína oznámila, že nemá zájem o obnovení smlouvy o přátelství s SSSR z roku 1950.

1979 – obnovení napětí se SSSR – čínská invaze do Vietnamu – odražena.

1. polovina 80. let - v Číně byly systematicky publikovány články, mapy a další materiály, v nichž bylo poukazováno na „obsazení“ čínských území carským Ruskem a Sovětským svazem. Zdůrazňována byla „nerovnoprávnost“ rusko-čínských smluv, kterými byla určována hranice mezi oběma státy.

V 80. letech - zahraniční politiku charakterizovalo opatrné sblížování se Sovětským svazem.

Průlom - 1985 – nástup Gorbačova – zlepšení vztahů i vůči Číně.

1987 – obnoveny sovětsko-čínské rozhovory – debata sporných hraničních otázek.

SSSR končí válku v Afghánistánu, stahuje vojska z Mongolska a Kambodži, redukuje počty sil na hranicích s Čínou.

1989 – MSG v Pekingu na státní návštěvě.

Koncept hranice po hlavním plavebním koridoru řek Amuru a Ussuri, nikoli u čínského břehu.

Počátkem roku 1991 bylo dosaženo shody o podobě sovětsko-čínské hranice z 99 procent její celkové délky, ta v daném okamžiku představovala 7500 km.

1991 - rozpad SSSR + čínský ekonomický růst 90. let – změna poměru sil!

Ekonomický rozvoj

80. léta - pokračování v dobrých vztazích se západní Evropou.

Velmi opatrné vnitřní reformy vedly k pozvolnému zlepšování ekonomické situace - **zvláštní ekonomické zóny**“, kde bylo umožněno podnikání západním investorům.

Hospodářské výsledky - většina dosavadního reformního úsilí nebyla mylná.

Průměrný věk čínských obyvatel vzrostl ze 41 let v roce 1960 na 67 let (1975) a poté až na 71 let (v roce 2002).

Hospodářství rostlo s malými výjimkami každoročně tempem přesahujícím 10% a od roku 1978 do roku 2004 se jeho výkon prakticky zdesetinásobil (ze 140 miliard dolarů na 1,4 bilionů dolarů).

Dnes – Čína je třetí největší ekonomika světa (EU, USA, Čína)

Obyvatelé Spojených států jsou zhruba 10X bohatší než Číňani a Evropani platící eurem dosahují zhruba 8X většího výkonu na hlavu.

"Bohatství" západního světa či Japonska se proto nepodaří Číňanům dohnat dříve než za 60 let.

Ale: jen pokud poroste výkon čínské ekonomiky ročním tempem 7% po následujících 60 let a růst "západních" ekonomik se bude držet v mantinelu 2-4 procenta – **ani jedno není jisté!**

140 let hospodářského zaostávání (1840-1980) za ostatními vyspělými zeměmi bude Čína prakticky dohánět po celé 21. století. Ekonomické reformy nebyly doprovázeny politickými – protestní hnutí roku 1989.

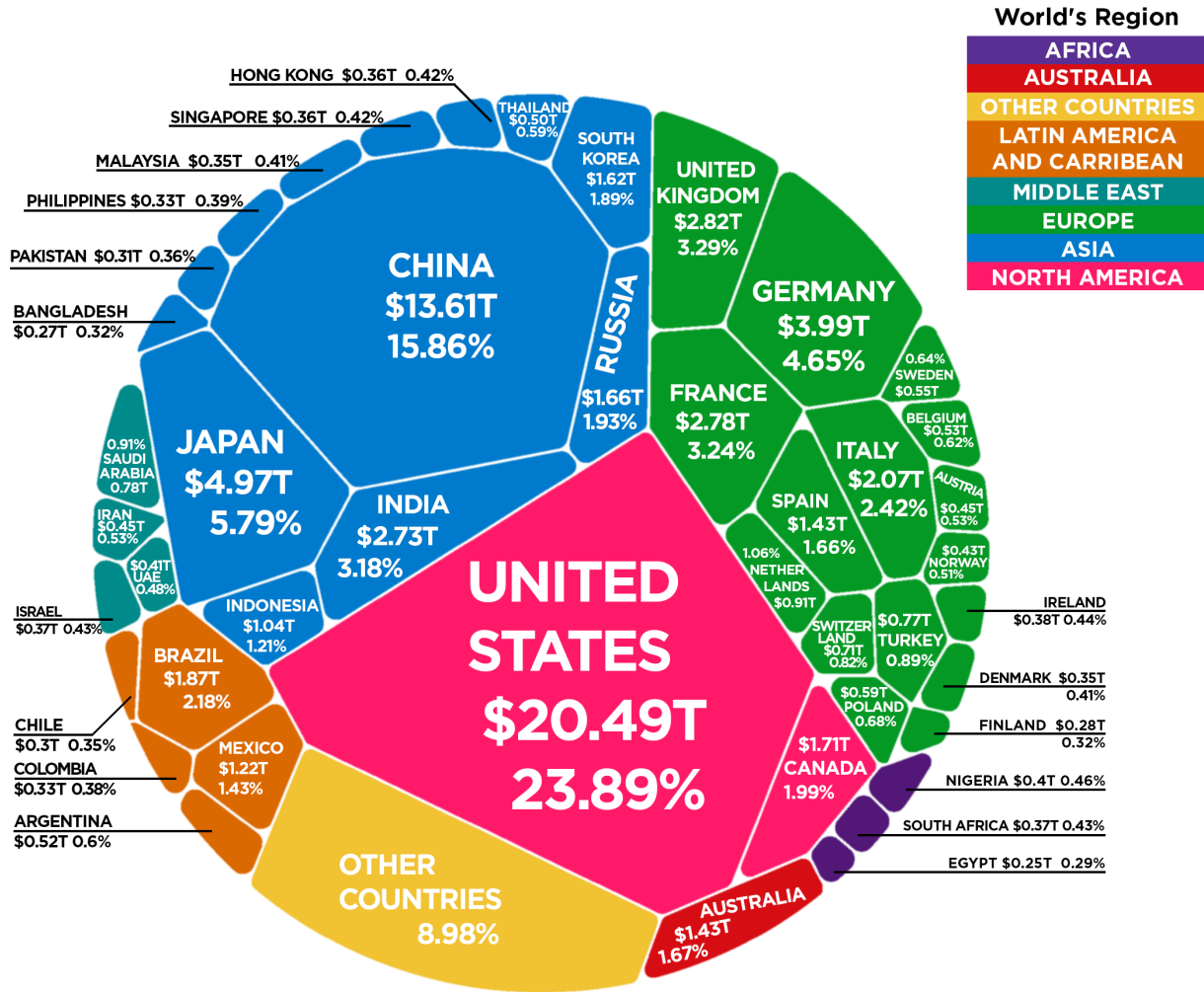
Při zákroku vojska 4. června 1989 došlo ke krvavému masakru neozbrojených studentů. Následovalo období tvrdého pronásledování a trestání účastníků protestní demonstrace a opětovného nastolení tvrdé diktatury.

XIV. sjezd KS Číny v říjnu 1992 potvrdil přechod k tržnímu hospodářství, ale nepřipustil politické reformy. Generálním tajemníkem strany byl opět zvolen Ťiang Ce-min.

1. července 1997 se po 99 letech pod čínskou správou vrátil Hongkong – velký úspěch čínské ZP!

The World Economy

Gross Domestic Product (GDP) by Country 2018

Article & Sources:

<https://howmuch.net/articles/the-world-economy-2018>
<https://databank.worldbank.org>

Filozofie čínské ZP – 8 bodů – propaganda navenek

Čína nebude usilovat o hegemonii.

Čína nebude provozovat mocenskou politiku a nebude zasahovat do vnitrostátních záležitostí jiných zemí. Čína nevnutí svou ideologii jiným zemím.

Čína zastává názor, že se všemi zeměmi, malými či velkými, by měl být nakládáno rovnocenně a jedna druhou by měly respektovat. Všechny záležitosti by měly být konzultovány a vyřešeny všemi zeměmi na základě rovnoprávnosti. Žádná země by neměla zastrašovat ostatní na základě své síly. **(spor v jihočínském moři)**

Čína posoudí každý případ v rámci mezinárodních záležitostí, každou podle jejích vlastních kladů a záporů, a nebude měřit dvojím metrem. Čína nebude zastávat dvě politiky: jednu pro sebe a druhou pro ostatní.

Čína zastává názor, že všechny země by měly své vztahy řídit při náležitém respektování Charty Organizace spojených národů a norem řídící mezinárodní vztahy. Čína obhajuje zintenzivňování mezinárodní spolupráce a je proti unilaterální politice. Čína by neměla podrývat autoritu a důstojnost OSN. Čína by neměla vnucovat ani povyšovat svá vlastní přání nad ty v Chartě OSN, mezinárodním zákoně a normách.

Čína obhajuje nenásilné vyjednávání a konzultace, aby vyřešila své mezinárodní rozepře. Čína nesáhne k síle nebo vyhrožování silou při řešení zahraničních svárů. Čína si udržuje rozumnou národní vojenskou základnu, aby byla schopna ochránit vlastní suverenitu a územní celistvost. Nedrží ji za účelem rozšiřování území, ani invazí či agresivního jednání.

Čína je silně proti terorizmu a rozšiřování zbraní hromadného ničení. Čína je zodpovědným členem komunity a co se týče mezinárodních smluv, Čína se podřizuje všem loajálním způsobem. Čína nikdy neměří dvojím metrem, vybíráním a vyřazováním smluv, které již nepotřebuje.

Čína respektuje rozmanitost civilizací a celého světa. Čína obhajuje výměny mezi kulturami, poučení se jedné od druhé a doplňování se navzájem vlastními silami kultur. Čína je proti rozporům a konfrontacím mezi kulturami a Čína nespojuje žádnou konkrétní etnickou nebo náboženskou skupinu s terorizmem.

Čínská ZP I.

Realita je velmi odlišná od propagandy – viz spor v jihočínském moři.

Cíle ZP Číny

1. Zajištění ekonomických výhod
2. Zajištění přílivu moderních technologií a odbytu zboží
3. Zajištění surovinových zdrojů
4. Zajištění potencionálních trhů
5. Zajištění přístupu na trhy a k finančním zdrojům
6. Zajištění světového politického postavení

Mezinárodní organizace

OSN – stálý člen RB, FAO – Světová potravinová a zemědělská organizace, APEC- Asijsko-pacifická ekonomická spolupráce, IBRD – Mezinárodní banka pro rekonstrukci a rozvoj, WTO – Světová obchodní organizace , ASEAN – Asociace jihovýchodo-asijských států

Poslední dvě dekády Čína argumentuje měkkou moc – koncept Josepha Nye.

Čínská obliba ve světě stoupá poměrně pomalu.

Pew Global Attitudes Poll, od roku 2005 na Čínu pozitivně nahlíží obyvatelé států jako Indonésie, Keňa, Pákistán nebo Rusko, na opačném konci stojí Německo, Japonsko, Mexiko atd.

BBC - 2008 – 2011 vychází, že Čína je vnímána převážně pozitivně v Asii (s výjimkou např. Austrálie, Japonska, Jižní Koreje), dále v Africe a Jižní Americe.

Negativně Čínu hodnotí hlavně lidé v severní Americe a Evropě.

Jedním z hlavních problémů čínské zahraniční, ale i vnitřní politiky je nedostatek transparentnosti.

Rostoucí nacionalismus budí obavy u sousedů.

Čínská ZP- VA

Východní Asie

Číňané zvyšují svůj ekonomický a politický vliv ve Východní Asii. Tato oblast představuje pro Čínu bezpečnostní, ekonomický i politický zájem. Co se týče bezpečnosti, možné riziko se nachází na Korejském poloostrově. Tchaj-wan je další nedořešenou otázkou.

ČLR – tradiční spojenec KLR.

Čína má problém s Japonskem, svým dlouhodobým rivalem v této oblasti, ohledně teritoriálních a bezpečnostních záležitostí.

Stigmatizováno kvůli japonské agresi 1937-1945 – komunisté hrají s nacionalistickou kartou na veřejnosti - 1978 – normalizace vztahů.

1992 – vůbec první návštěva japonského císaře v Číně (Akihito) - emoce ve vztazích (protesty proti japonskému nacionalismu)

Sporné zahraničně-politické oblasti:

Získávání surovin – obě země jsou závislé na dovozu ropy.

Soupeři v OSN

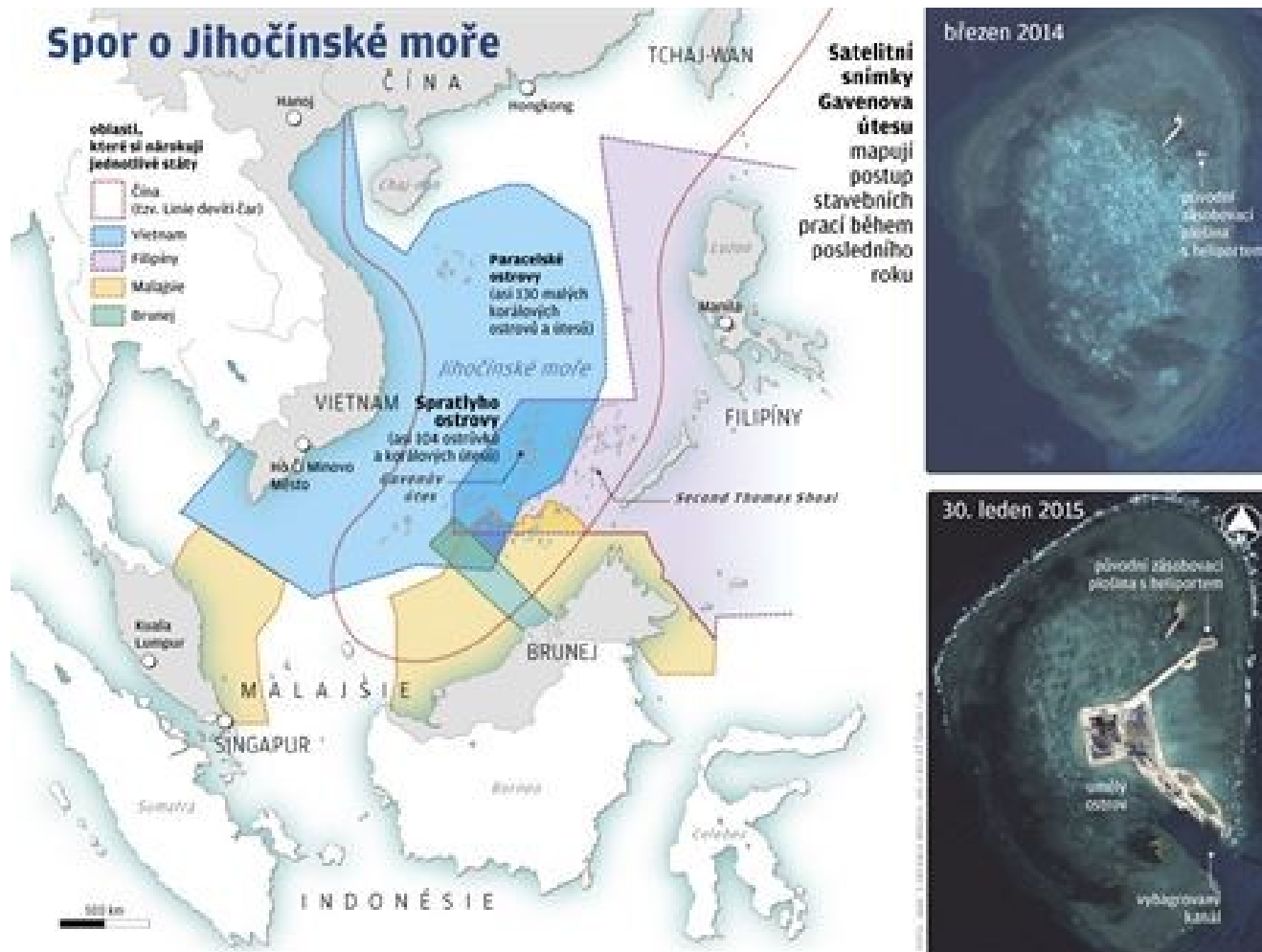
Soupeři v otázce Korejského poloostrova – Čína podporuje KLR, Japonsko proti KLR.

Sporná území – nejen s Japonskem – spor o Jihočínské moře!

Sporná interpretace dějin – japonská agrese vůči Číně.

Z ekonomického hlediska patří tento region k nejrychleji se rozvíjejícím částem světa, což je obrovskou příležitostí pro čínskou ekonomiku orientovanou na export.

Spor o jihočínské moře

Čínská ZP - USA

Spojené státy americké

Strategické partnerství versus soupeření.

Protekcionalismus na obou stranách (regulace yuanu x omezení vstupu na trh), Taiwan (1995 – manévry), Zbrojní obchod s nedůvěryhodnými partnery (Pákistán, Írán, africké státy), Zahraniční prodemokratická politika (Kosovo – 7.5.1999 vybombardováno Velvyslanectví ČLR v Bělehradě), Vzájemná špionáž (2001 – průzkumný letoun USA)

Značně kladná čínská obchodní bilance

Neustálé oblasti střetů, přesto rozvoj vztahů

Partnerství primárně ekonomické, ale i politické

Partnerství nezbytné? Pro Čínu je zatím výhodné.

Jak dlouho pro USA?

Čínská ZP II.

Vztahy EU-Čína

Na počátku 90. let minulého století se vztahy skutečně znovu normalizovaly, s výjimkou dále trávajícího zbrojního embarga vůči Číně.

Od roku 1995 začala EU zapojovat Čínu do dialogu o lidských právech, který se pak od roku 1997 po několika počátečních diplomatických potížích (kvůli snaze některých členských zemí EU navrhnout Komisi pro lidský práva usnesení proti Číně) vedl pravidelně.

Globální systém

Zahraniční politika Číny posledních desetiletí se zaměřuje na ekonomickou prosperitu a stabilitu v mezinárodním uspořádání.

Využívání globálních západních institucí ke svému prospěchu!

Toto nejlépe slouží čínskému zájmu na mezinárodním rozvoji, politické stabilitě a posilování své komplexní národní moci.

Ekonomické pronikání do Afriky.

Literatura

Hoyt, E. P. (2000): Japonsko ve válce. Velký pacifický konflikt. Praha

Huf, Hans-Christian (2008): Vzestup a pád mocných říší. Frýdek Místek: Alpress, s. 15 – 82.

Johnson, P (1991): Dějiny 20. století. Praha.

Lenka Hlavicová: Čína od boxerského povstání po občanskou válku.
http://www.valka.cz/clanek_10926.html